

CONFIGURĂRI SEMNIFICATIVE ALE CONFLICTELOR INTERPERSONALE LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR

RUSU Daniela,

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”,

ORCID: 0000-0001-5456-7027, e-mail: rusudaniela07@gmail.com

RUSU Elena,

doctor, conferențiar universitar, Catedra Științe ale Educației și Management,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

ORCID: 0000-0002-3732-4880, e-mail: elenarusu003@gmail.com,

Rezumat. *Cunoașterea configurațiilor semnificative, a formelor de manifestare, a motivelor și cauzelor conflictelor interpersonale la elevii din ciclul primar, prevenirea și diminuarea lor va duce inevitabil la formarea la elevii din ciclul primar a stereotipului de normă socială și de purtare social-positivă. Aplicarea strategiilor de rezolvare a conflictelor interpersonale exercită o funcție curativă asupra elevilor din ciclul primar oferind ocazii pentru examinarea alternativelor într-o situație de dezacord.*

Cuvinte cheie: *conflict, conflicte interpersonale, elevi din ciclul primar, configurații semnificative ale conflictelor interpersonale între elevii din ciclul primar.*

Abstract. *Knowing the significant configurations, the forms of manifestation, the reasons and causes of interpersonal conflicts in primary school students, their prevention and reduction will inevitably lead to the formation in primary school students of the stereotype of social norms and social-positive behavior. The application of interpersonal conflict resolution strategies exerts a curative function on primary school students by providing opportunities for examining alternatives in a disagreement situation.*

Key words: *conflict, interpersonal conflicts, primary school students, significant configurations of interpersonal conflicts among primary school students.*

Ciclul primar se prezintă ca perioadă în care elevul acumulează o experiență individuală de comunicare și relaționare interpersonală. Venind la școală elevii sunt foarte diferiți din punctul de vedere al educației morale, al nivelului cultural, intelectual, al capacităților de comunicare, al particularităților de caracter, de temperament etc., și nu întotdeauna pot face față relațiilor interpersonale satisfăcătoare atât cu colegii, cât și cu maturii. Comunicarea zilnică în cadrul școlii și a clasei contribuie la cunoașterea interpersonală mai temeinică, la atașament și respingere, la autocunoaștere, la o activitate complexă în care emoțiile, inițiativa, conflictele, valorile, le dau posibilitate elevilor din ciclul primar de a se compara cu semenii. Anume din aceste considerente elevii din ciclul primar preferă să comunice mai mult cu semenii decât cu adulții.

Relațiile ce se stabilesc între elevii din ciclul primar în procesul activităților comune sunt determinate de caracteristicile lor individuale. Elevilor din ciclul primar nu le este indiferent caracterul relațiilor interpersonale stabilite cu colegii de clasă, unde pot exista dezacorduri legate de atitudini, scopuri, mentalități, roluri, responsabilități, aspirații etc. Nivelul acestor relații este definit și prin scopurile stabilite și obiectivele preconizate, nivelul de pregătire și experiență, interesele, aptitudinile și atitudinile elevilor. Este evident faptul că de modul cum se construiesc aceste relații, de natura lor (prietenie, concurență), depinde profilul ulterior al personalității elevilor.

Fiecare dintre elevii din ciclul primar, în funcție de individualitatea sa, își „dezvoltă” în comunicarea/relaționarea cu semenii o metodă proprie de a reacționa, fiind influențat/provocat de cauze diferite, manifestate în forme variate, de scurtă sau lungă durată, cu efecte imediate sau întârziate. Spre regret, însă, de multe ori succesul relaționării cu semenii este foarte des umbrat de *conflictele interpersonale* ce apar între ei.

Conflicte interpersonale se produc și se desfășoară pe fondul interacțiunilor dintre două sau mai multe persoane [8, p. 13]. Departe de a fi o patimă a școlii, conflictele interpersonale la elevii din ciclul primar devin un lucru firesc, inevitabil și chiar dezirabil. De cele mai multe ori, conflictele interpersonale la elevii din ciclul primar sunt spontane, apărute în cadrul lecțiilor, activităților extrașcolare, recreațiilor; dar pot fi și planificate, când problema persistă de ceva timp, trecând prin stadiile de evoluție și declanșându-se conștient sau în cazul unui conflict interpersonal impus și dirijat.

Conflictele interpersonale la elevii din ciclul primar în mare parte pot avea:

- *orientare distructivă* – percepția negativă a conflictelor interpersonale, doar partea distructivă, exprimată prin comportamente de tipul „eu să câștig”, incluzând lezarea psihică, spirituală și chiar fizică, a celor implicați în conflicte interpersonale;

- *orientare constructivă* – conflictele interpersonale pot fi o forță care stimulează dezvoltarea personală – „vreau să-mi ating scopul”, care poate crește motivația pentru schimbare, crește coeziunea clasei/grupului după soluționarea comună a conflictelor interpersonale.

Cercetătoarea *M.M. Râbacova* consideră că anume în conflictele interpersonale sau situațiile contradictorii, când se ciocnesc tendințe opuse, mai clar se evidențiază orientarea personalității elevului [9, p. 34]. În accepțiunea lui *D. Skott* opozițiile și conflictele interpersonale sunt forța motrice a educației și dezvoltării elevului [10, p. 56].

A. Stoica-Constantin afirmă că anume pe marginea conflictelor interpersonale cu o deosebită putere se evidențiază calitățile real existente și se conturează linia dezvoltării lor ulterioare [5, p. 21].

Conflictele interpersonale între elevii din ciclul primar apar atunci când aceștia se află în competiție, în special când unii dintre ei se comportă incorect, concurează în mod neloial.

Conflictele de acest gen pot fi provocate, fără intenție, și de cadrele didactice care din simpatie sau alte motive îi favorizează pe unii și îi defavorizează pe alții. Faptul că elevii își doresc note mai mari nu este o noutate. Unii dintre ei se consideră atât de dependenți de notele mari, iar notele cele mici le creează așa un disconfort încât ar face orice pentru cel mai bun calificativ.

Vârsta școlară mică este o perioadă în care este necesară stabilirea unor bune relații de prietenie cu colegii de clasă. Însă în cazul invidiilor, antipatiilor reciproce conflictele pot izbucni ușor. Pentru elevii din ciclul primar devine tot mai importantă imaginea sa în cadrul clasei. Conflicte interpersonale între elevi au la bază lupta pentru dominarea grupului/clasei. Atât fetele cât și băieții visează să fie recunoscuți drept lideri, iar un lider de clasă nu se mulțumește cu recunoașterea din partea colegilor, ci dorește o recunoaștere și din partea adulților. A fi șef de clasă înseamnă să fii un model pentru toți ceilalți, pe lângă note bune și un comportament impecabil, șeful clasei trebuie să știe să relaționeze cu toți elevii clasei, trebuie să-i organizeze, să fie o persoană comunicativă.

Situațiile care dau naștere conflictelor interpersonale la elevii din ciclul primar pot fi:

- situații (conflicte) în activitatea școlară;
- situații (conflicte) de comportament (fapte), care apar din cauza încălcării de către elev a normelor de comportare în școală, atât la ore cât și în afara lor;
- situații (conflicte) de relații, care apar în sfera relațiilor emotive personale.

Conflictul între elevii din ciclul primar poate apărea din diverse motive. Cauzele conflictelor interpersonale dintre elevii din ciclul primar sunt asociate în principal cu încălcarea relațiilor stabilite în cadrul activităților educaționale comune; aprecierea inegală și subiectivitate în evaluarea cunoștințelor și a comportamentelor; competiția din clasă, grupuri informale, manifestări agresive și de intimidare între elevi etc. Elevii din ciclul primar sunt obișnuiți să lucreze individual, le lipsește atmosfera competitivă, deprinderea de a lucra în echipă, încrederea în ceilalți, lipsește sprijinul între colegi, apar resentimente față de capacitățile și realizările celorlalți, neîncrederea, lipsa prieteniei, singurătatea, izolarea etc. Ei manifestă o comunicare defectuoasă, nu știu să asculte și să comunice corect, să-și exprime nevoile și dorințele, nu înțeleg sau înțeleg greșit intențiile, sentimentele, nevoile și acțiunile celorlalți colegi. Conflictele interpersonale la elevii din ciclul primar mai pot fi generate și de exprimarea nepotrivită a emoțiilor, ei nu știu să-și exprime supărarea sau nemulțumirea într-un mod neagresiv, își suprimă emoțiile, utilizează modalități agresive, violente mai degrabă, decât modalități creative. Nu au priceperi de prevenire și rezolvare a conflictelor.

Analizând rezultatele observării psihopedagogice, a convorbirilor individuale și de grup, a chestionarelor aplicate pe un eșantion de 104 elevi din ciclul primar, au fost stabilite *configurări semnificative ale conflictelor interpersonale între elevii din ciclul primar*:

- *sentimente negative față de colegi (ură, invidie, dușmănie, antipatie, egoismul etc.);*

⇒ *existența microgrupurilor cu lider neformal ce induce orientare negativă, egoistă, neprietenoasă;*

⇒ *situații de adaptare colectivă defectuoasă;*

⇒ *agresivitatea și violența colegilor;*

⇒ *ambiguitatea sarcinilor, cerințelor;*

⇒ *valori divergente;*

⇒ *percepții diferite ale realității;*

⇒ *interese diferite, care determină explicații și preocupări diferite;*

⇒ *alterarea nevoilor psihologice: respectul de sine, liniștea interioară, afecțiunea etc.,*

⇒ *slabe rezultate școlare etc.*

Toate aceste aspecte semnificative surprind cu atât mai mult cu cât majoritatea elevilor la care au fost identificate sânt normali sub aspectul dezvoltării sale fizice, psihice și intelectuale. De asemenea, putem să constatăm că indiferent de forma concretă de manifestare, comportamentele de conflict semnaleză fie că elevul din ciclul primar caută să atragă atenția, fie că vrea să dobândească un anumit statut, fie că vrea să se răzbune ori să își compenseze o frustrare sau indică o imposibilitate de adaptare ce își are originea fie în personalitatea conflictualului, fie în conflictul dintre grupului informal sau colegii de clasă.

Acceptarea conflictelor interpersonale în cadrul clasei este un instrument de schimbare și poate deveni un puternic atu competițional în procesul de adaptare și integrare a elevilor din ciclul primar [1, p. 44].

Iată câteva relatări de bază privind conflictele interpersonale în clasă de elevi din ciclul primar:

1. Cele mai multe conflicte au la bază motive mixte, în care părțile implicate au atât interese de cooperare cât și de competitivitate.

2. Problema care se pune nu este atât prevenirea și/sau eliminarea conflictelor cât rezolvarea pașnică a acestora.

3. Interesele de cooperare și de concurență dau naștere la două procese distincte în soluționarea conflictelor – cooperare și competiție.

4. Ponderea relativă a intereselor de cooperare și competiție la părțile aflate în conflict și modul în care acestea variază, pe parcursul conflictului sunt principalii factori determinanți ai acestuia; în funcție de aceștia se va decide în mare măsură dacă rezultatele conflictului interpersonal vor fi constructive sau distructive pentru părți.

Avantajele funcționale ale conflictelor interpersonale la elevii din ciclul primar pot fi:

⇒ *stimulează rezolvarea creativă a problemelor;*

⇒ *crește motivația pentru schimbare, combat stagnarea;*

- ➔ oferă oportunități de cunoaștere și dezvoltare personală;
- ➔ consolidează încrederea în sine și stima de sine;
- ➔ contribuie la autoevaluarea și testarea abilităților.

Multe dintre situațiile conflictelor interpersonale la elevii din ciclul primar pleacă de la încălcarea regulilor școlare. Iată de ce se impun câteva *recomandări*:

- ✓ cadrul didactic trebuie să stabilească foarte clar, de la început, care sunt regulile, limitele de toleranță admise și sancțiunile aplicate în cazul încălcării lor;
- ✓ să încurajeze și să recunoască explicit comportamentele dezirabile;
- ✓ să intervină operativ în caz de încălcare a unei reguli, denunțând și numind abaterea comisă;
- ✓ să creeze condiții de dialog, de discuție cu cel care a încălcat regula;
- ✓ să caute să înțeleagă motivele transgresării regulilor și incitarea conflictului;
- ✓ să recurgă la pedeapsă doar atunci când comportamentul indezirabil este persistent și nu lasă loc alternativei;
- ✓ pedeapsa trebuie însoțită de o discuție asupra circumstanțelor, asupra regulilor ce au fost încălcate, precum și a consecințelor viitoare dacă se va repeta greșeala.

Rezolvarea conflictelor interpersonale exercită o funcție curativă asupra elevilor din ciclul primar oferind ocazii pentru examinarea alternativelor într-o situație de dezacord. Totodată, restabilește echilibrul și normalitatea relaționării între semeni. Conflictelor interpersonale și procesul soluționării lor facilitează discuțiile și implică părțile angajate în conflict, în contexte în care acestea pot alege să ia decizii alternative pozitive, pentru a-și soluționa diferențele care le-au provocat tensiunile conflictogene. Care nu ar fi natura conflictelor interpersonale la elevii din ciclul primar, este necesar de a le conștientiza adecvat, alegând strategii corecte de înlăturare a acestora și de a le rezolva parțial sau total. Importanta responsabilitate o au managerii școlii și profesorii, care trebuie să încerce a transforma fiecare conflict interpersonal între elevi într-o contradicție constructivă.

Bibliografie:

1. BOCOȘ, M., GAVRA, R., MARCU, S.D. Comunicarea și managementul conflictului. Pitești Editura Paralela 45, 2008, ISBN 978-493-606-09-1.
2. DASCĂLU C., DIACONU C. Negociere conflictelor în școală. Craiova: Editura Rovimed, 2010, ROV978-606-583-094-3.
3. GHERMAN, C. Medierea conflictelor în școală, Craiova: Editura Vladimed-Rovimed, 2010, 135 p. ISBN 978-606-583-096-7.
4. PATRAȘCU, D. Managementul conflictului în sistemul educațional. Chișinău, 2015, 552 p. ISBN 978-9975-56-934-7.

5. SOICA-CONSTANTIN, A. Conflictul interpersonal: prevenire, rezolvare și diminuarea efectelor. Iași: Polirom, 2018, 304 p. ISBN 978-973-6817-84-7.
6. STOICA-CONSTANTIN, A., NECULAU, A. Psihologia rezolvării conflictului. Iași: Polirom, 1998. ISBN 978-606-8706-01-6.
8. UNGURĂȘAN, D. Modernitate în metodologia didactică. Soluționarea conflictelor din mediul școlar. În: Simpozionul Internațional Metode tradiționale și moderne folosite în activitatea didactică, Ediția a III-a, 2015. ISBN 978-606-8706-01-6.
9. РЫБАКОВА, М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. Москва: Просвещение, 1991, стр. 128 ISBN 5-09-002987-3.
10. СКОТТ, ДЖ. Г. Способы разрешения конфликтов. Киев: Верзинин и к0, ЛПД. 2002, 400 с. ISBN 5-7451-0003-6.